

YAYIN DEĞERLENDİRME

MAHMUT KARAKAŞ:

BİR MUTASAVVIF ŞAİR ÖMER NÜZHET VE ESERLERİ

*Ekrem BEKTAŞ**

Son yıllarda ülkemizde, yerel tarih, kültür, edebiyat, kısacası yerelle ilgili tüm alanlara karşı bir ilgi, bir yöneliş artmaya başladı. Bu ilgi yadırganacak bir husus olmadığı gibi ülkesel ve evrensel olana ulaşmak için elzemdir. Çünkü “bir şeyin cüzü anlaşılmazsa küllü de anlaşılmaz” kaidesine yerel tarih, kültür, edebiyat ve sanat bilinmezse içinde yaşanan toplumun tarihi, kültürü, edebiyatı ve sanatı da anlaşılmaz.

İnsanlığın ilk yerleşim bölgesi olarak bilinen Mezopotamya coğrafyasında yer alan Şanlıurfa, tarih, kültür, edebiyat ve diğer sanat dalları açısından zengin ve bu yüzden de araştırılması gereken önemli şehirlerimizden biridir. Bu saydığımız alanlarda her geçen gün bir dizi çalışma, araştırma yapılmakta ve sonuçları da yayımlanmaktadır. Özellikle Harran Üniversitesi'nin kurulmasıyla birlikte bölge ile ilgili yapılan çalışmaların hem nicelik hem de nitelik olarak arttığını görmekteyiz. Akademik camiadan olan araştırmacıların Urfa ve çevresi ile ilgili hazırladıkları çalışmaların Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü tarafından yayımlanması da Urfa açısından takdire şayandır.¹

Bu yazıda, Şanlıurfa ile ilgili yerel çalışmalarıyla tanınan ve bu güne kadar Urfa hakkında birçok eser yayımlayan Mahmut Karakaş'ın en son yayımladığı *Bir Mutasavvif Şair Ömer Nüzhet ve Eserleri* isimli çalışması hakkında bazı değerlendirmelerde bulunacağım. Yazarın daha önce yayımlanan çalışmalarını bildiğim için, Nâbî'den sonra Urfa şiirinin önemli bir temsilcisi olan Ömer Nüzhet Divânı'nın da Karakaş tarafından yayımlandığını görünce sevindim. Ancak eseri elime alıp incelemeye başladıktan sonra sevincim gittikçe azaldı; kelimenin tam anlamıyla sükût-ı hayale uğradım. Böylece eserle ilgili bir değerlendirme yazısı yazma zorunluluğum ortaya çıktı. Değerlendirmeye geçmeden evvel eseri hazırlayan Mahmut Karakaş'ın hayatı ve çalışmaları hakkında bazı bilgiler vermek uygun olur kanaatindeyim.

Mahmut Karakaş, yayımladığı eserinde verdiği bilgilere göre 1946 yılında Şanlıurfa'da doğmuş, ilk ve orta öğrenimini aynı şehirde, yüksek öğrenimini de Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamlamıştır. 1971 yılında Şanlıurfa Atatürk Ortaokulunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeni olarak memuriyete başlayan Karakaş, aynı okulda Müdür Yardımcılığı görevinden 1995 yılında emekli olmuştur. Öğretmenlik yaptığı yıllarda Şanlıurfa'da yayımlanan Harran Dergisi'nde araştırma yazıları yazan Mahmut Karakaş'ın bugüne kadar yayımlanmış eserleri şunlardır:

* Doç., Dr., Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edb. Böl., ekrembek13@yahoo.com

¹ Tarih alanında Prof. Dr. Abdullah Ekinci, Doç. Dr. Kazım Paydaş ve Yrd. Doç. Dr. M. Emin Üner'in, Sanat Tarihi ve Arkeoloji alanında Yrd. Doç. Dr. Cihat Kürkçüoğlu ve Yrd. Doç. Dr. Bahattin Çelik'in, Edebiyat alanında Doç. Dr. Ekrem Bektaş ve Mehmet Kurtoğlu'nun çalışmalarını sayabiliriz.

1- *Tuhfetü'l-Harameyn-Hac Hatırları*, Özdal Yayınları, Urfa, 1989; ikinci baskı: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2011.

2- *Müsbet İlimde Müslüman Alimler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995. İkinci baskı: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2011.

3- *Cumhuriyet Öncesi Şanlıurfa'da Kültür ve Eğitim*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995. İkinci baskı: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2010.

4- *Şanlıurfa Evliya ve Alimleri*, Şanlıurfa Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları, Şanlıurfa, 1996. İkinci baskı: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2011.

5- *Şanlıurfa Mezar Taşları*, Şurkav Yayınları, Şanlıurfa, 1996. İkinci baskı: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2011.

6- *Şanlıurfa ve İlçelerinde Kitabeler*, Şanlıurfa Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları, Şanlıurfa, 2001. İkinci baskı: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2011.

8- *Urfa'lı Baba Cem'i Karadağ Destanı*, Şanlıurfa Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları, Şanlıurfa, 2006.

9- *Urfa'nın Kültür ve İnançlar Serüveni*, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2010.

10- *Bir Mutasavvıf Şair Ömer Nüzhet ve Eserleri*, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2011.

Görüldüğü gibi Karakaş'ın tüm eserleri Urfa ile ilgili olup uzun ve yorucu uğraş gerektiren çalışmalardır. Yine Karakaş'ın yukarıda sıralanan eserlerinden çoğunun da ikinci baskıları yapılmıştır. Şimdi yazarın *Bir Mutasavvıf Şair Ömer Nüzhet ve Eserleri* adlı çalışmasından biraz bahsedelim.

Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları arasında 2011 yılında yayımlanan eser, Urfa Valisinin takdim yazısıyla başlayıp içindekiler, yazarın “özgeçmiş”i, “önsöz”, “Bir Mutasavvıf Şair Ömer Nüzhet” başlığı altında “Şair Nüzhet'in Tasavvuf Hayatı”, “Ömer Nüzhet Ragıp Paşa'nın Hizmetinde”, “Ömer Nüzhet'in Eserinde Nâbî”, “Ömer Nüzhet'in Divanında Methettiği İsimlerden Bazıları”, “Nüzhet'in Dünya Görüşü Hakkındaki Şiirlerden Örnekler”, “Ömer Nüzhet'in Tarih Düşüremeleri”, “Ömer Nüzhet'ten Etkilenenler ve Ömer Nüzhet'in Vefatı” alt başlıklarıyla birinci kısım bitiyor.

“Ömer Nüzhet'in Kitapları” başlığı altında da şairin *Şerh-i Hadis-i Erbain Tercümesi*² ile *Divan*'ın metinleri verildikten sonra *Menakıb-ı Evliyâye fi Ahvali Ridaiyye*'nin özeti verilmiş, *Zübdetü'l-İlham*, *Tenbihat-ı Münecimin* ile aynı cilt içinde yer alan ve Ahmed-i Dâ'î'ye ait olan *Risale-i Si Fasil* adlı eserler tanıtılmış; *İksirü'l-Muhabbe* ve *Muhteriat* adlı eserlerin yazılış tarihleri, birer yazma nüshalarının buldukları kütüphane ve kayıt numaraları verilmekle yetinilmiştir. Çalışma, “Faydalandığımız Kaynaklar” başlığıyla son buluyor.

Hazırlanan çalışmanın Önsöz'ündeki ilk cümleleri okuyan bir okuyucu, Karakaş'ın şu muğlak ve garip ifadeleri ile karşılaşır: “*Urfa ilk zamanlardan beri çok sayıda şair yetiştirmiştir. Bu şairlerin çoğu şiirlerini*

² Eser isimleri çalışmadaki şekliyle alınmıştır. Arapça ve Farsça tamlamalara göre bu isimler yanlış yazılmıştır. Şair hakkında bilgi bulunan bazı kaynaklarda da eser isimleri farklı yer almaktadır. Hatta bazı kaynaklarda Ömer Nüzhet'e atfedilen başka eserler de vardır. Bkz. *Mecelletü'n-nisab*, bk. 421b; *Osmanlı Müellifleri*, C. 2. s. 460.

saklamamışlar çoğunu yazdıkları gibi nedense çöpe atmışlardır. Bu yüzden eserlerinin çoğu daha kendileri hayatta iken yok olmuştur. Bir kısmının da şiirleri yıllarca saklanmış ve sonunda çürüyerek yok olmuştur.” (Karakaş, 2011:7)

Araştırmacının Önsöz’de “Ömer Nüzhet hakkında şimdiye kadar bir bilgi bulunmuyordu. Şuarâ Tezkirelerinde Ömer Nüzhet’e yer verilmemiştir.... Edebiyat tarihlerinde de bu şairimizden nedense hiç söz edilmemiştir.” gibi kesin ifadeler kullanması çalışmanın bilimsellikten uzak düşüncelerle yazıldığı anlaşılıyor. Oysa eski edebiyat araştırmaları için temel kaynak olan biyografik ve bibliyografik eserlerimizden Şefkat³ ve Silahdâr⁴ tezkirelerinde, Keşfu’z-zünûn Zeyli’nde⁵, Mecelletü’n-Nisâb’da⁶, Osmanlı Müellifleri⁷, Sicill-i Osmanî⁸ ve Tuhfe-i Nâilî⁹ de⁹ Urfalı Ömer Nüzhet hakkında az da olsa bilgi yer almaktadır. Hazırlanan çalışmada, mevcut kaynaklara ulaşılmadığı ve söz konusu kaynaklardaki bilgilerin gereği gibi değerlendirilmediği görülmektedir.

Bilimsel çalışmalarda özellikle de sosyal alanlarda konu tespit etmek çok önemlidir. Çünkü üzerinde çalışılacak konu veya eser, eğer daha önce çalışılmışsa aynı konu veya eser üzerinde tekrar çalışmak hem etik hem de bilimsel olarak kabul edilebilir bir durum değildir. Ancak bir konuyu tekmi, takviye ya da farklı metotlar kullanarak yeniden ele almak mümkün olabilir. Anlaşıldığı kadarıyla Mahmut Karakaş, Ömer Nüzhet ve eserleri üzerine çalışma yapılıp yapılmadığını merak etmediği gibi araştırma da yapmamıştır. Yazar, eğer biraz merak edip ya Google gibi arama motorlarından ya da YÖK Dokümantasyon Merkezi tez arama sayfasından basit bir araştırma yapsaydı bir tuş kadar kendisine yakın olan Ömer Nüzhet’in Divânı (Açikel, 2003) ve Hadis-i Erbain Tercümesi (Cihan, 1991:35-36) isimli eserleri üzerine kimlerin araştırma yaptığını öğrenecek ve bir daha bu kadar zahmetli ve zaman alıcı bir çalışmaya girişmeyecekti.

Kaynakçada verilen bilgiye göre, Ömer Nüzhet’in Süleymaniye Ktp. Lala İsmail Paşa Bölümü 492 numarada kayıtlı Divân nüshası esas alınmış ve Latin alfabesine aktarılmıştır. Esas alınan yazma nüsha, mürettep olmadığı için şiirler rastgele düzenlenmiştir. Ömer Nüzhet’in Hadis-i Erbain Tercümesi adlı eseri, yazma nüshada Divân’ın başında bulunduğu şekliyle söz konusu çalışmada da yer almıştır (s. 61-90). Hazırlanan çalışmada hiçbir düzenleme yapılmadan manzumeler olduğu gibi sıralanmıştır. Bu haliyle şairin iki divanı varmış gibi anlaşılabilir. Kasidelerle başlayan (s. 91-120) Divân, “İbtida-i Gazeliyat” başlığıyla gazeller bölümü (s. 120-229) devam etmiş, musammatlar ve tarihlerle (s. 229-311) bitmiştir. Daha sonra “Ömer Nüzhet Divânı” (s. 313) başlığı tekrar verilerek manzumeler, na’t içerikli kasideler ve gazeller, kasideler, mesneviler, musammatlar, gazeller, ruba’iler, kît’alar, matla’lar, müfredler ve tarihler şeklinde sıralanarak Divan sona ermiştir. Kısacası bu haliyle Divân’ın nerde başlayıp nerede bittiği anlaşılmamaktadır.

³Şefkat, Tezkire-i Şu’arâ, s. 199-200.

⁴Silahdâr-zâde Tezkiresi, bk. 70b.

⁵Keşfu’z-zünûn Zeyli, s. 522.

⁶Mecelletü’n-nisâb, bk. 421b.

⁷Osmanlı Müellifleri, C. 2. s. 460.

⁸Sicill-i Osmanî, C. IV, s. 1280.

⁹Tuhfe-i Nâilî, C. 2, s. 1047.

Amacımız, hazırlanan *Nüzhet Divânı*'nın gerek şekil gerekse muhteva açısından -yanlış okumalarla- şiirlerdeki anlamın nasıl kaybolduğu diğer bir ifade ile nasıl anlamsızlaştırıldığı hususuna dikkat çekmektir. Söz konusu çalışmadaki okuma hatalarını, Hatice (Demirkol) Açikel tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış ancak bugüne kadar yayımlanmamış olan *Divan-ı Nüzhet* isimli çalışma ile mukayese ederek tespit etmeye çalıştık. Ancak makalenin çerçevesini aşmamak için bu mukayese gazeller bölümündeki ilk on gazelle sınırlandırıldı.

Yukarıda da ifade edildiği gibi Mahmut Karakaş tarafından hazırlanan çalışmanın eleştirilecek birçok yönü bulunmaktadır. Evvela araştırmacı aruz vezninden habersizdir. Divan edebiyatı üzerinde araştırma yapanların malumu olduğu üzere Divan şiirini doğru okumanın vazgeçilmez iki önemli şartı vardır. Bunlardan ilki aruz, ikincisi ise anlamdır. Aruz veznini bilmeden eski şiiri doğru okumak nerdeyse imkânsızdır. Mahmut Karakaş, kendisine çok güvenmiş olmalı ki hazırladığı çalışmada, hiçbir manzumenin veznini yazma ihtiyacını hissetmemiştir. Bu yüzden rastgele okunan manzumelerin çoğunun vezni de bozuktur. Gazeliyyât başlığı altında yer alan ve “Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün” kalıbıyla yazılan ilk gazelin ilk beyti

Sürme-i âvâze-i dil zülf-i şebbûdur baña
*Gonca-i mühr-i hamûşî la'l-i pür-gûdur baña*¹⁰

şeklinde okunması gerekirken, Karakaş'ın çalışmada ne vezin ne anlam ne de Arapça ve Farsça'nın uzun ünlüleri gösterilmeden şöyle yer almaktadır:

Serme-i avaze-i dil zülf-i şeb budur bana
Gonca-i mihr-i hamuşu la'l-i pür kûrdur bana (s. 388)

Divân şiirinde aruz veznini doğru tespit etmenin ilk şartı Arapça ve Farsçadaki uzun ünlülerin gösterilmesiyle mümkündür. Söz konusu çalışmanın hiçbir yerinde uzun ünlüler gösterilmemiştir. Bu da manzumelerdeki vezni ve ahengi bozmaktadır. Sebk-i Hindî üslubunun özelliklerini taşıyan ilk gazelin ikinci beyti de

Nakş-ı pâ-yı eşheb-i vahşet-nijâd-ı dil-rübâ
*Vadî-i endîşede bir çeşm-i âhûdur baña*¹¹

şeklinde olması gerekirken

Nakş-ı pa-yı eşheb-i vahşet Nejad Dilruba
Vadi-i endişede bir çeşm-i ahudur bana

biçiminde okunmuştur. “Dil-rüba” ve “nijad” kelimeleri özel ad olarak değerlendirilmiş olmalı ki büyük harflerle yazılmış. Oysa bu okunuşa göre beyte anlam vermek mümkün görünmemektedir.

¹⁰ Gönül âvâzesinin sürmesi, bana şebboy çiçeğinin saçıdır. Sessizlik mührünün goncası da çok konuşan kırmızı dudaklı bir güzeldir.

¹¹ Gönül kapan, vahşi tabiatlı atın ayağının izi, düşünce vadisinde bana bir ceylan gözü (olarak görünüyor)dür.

Karakaş, söz konusu çalışmasında çevriyazı işaretlerini de kullanmamıştır. En basitinden Farsça'daki okunmayan ve çevriyazıda “v” şeklinde gösterilen “vāv-ı ma'dule”yi kesme işaretiyle göstermiştir: Üstüh'ân/Üstü'an¹² (s. 88), h'āhişim/h'aheşim (s. 391), h'āce/h'ace (s. 392).

Yine çalışmada Farsça terkeb-i izafet çeşitleri hep yanlış yazılmış: Üstüh'ân zann eyleme/Üstü'an-ı zan eyleme (s. 88); haşîr-i zîr-i pehlû/hasir-i zir pehlu (s. 388); Elif-ārām-ı göñül/Elif aram gönül (s. 388); leb-ber-leb-i mînâ/leb ber leb mina¹³ (389); rûh-âşinâdır meşreb-i mînâ /ruh aşinadır meşreb mina (s. 389); Matla'-ı nâzik-edâya/Matla-ı nazik edaya (s.389); rûh-âşinâdır/ruh aşinadır (s. 389); O mâh-ı çâr-deh-sâle/O mah çar dehsale (s. 392);

Farsça birleşik kelimeleri kısa bir çizgi ile ayırmak çevriyazıda yerleşmiş bir kuraldır. Oysa söz konusu çalışmada çevriyazı işaretleri kullanılmadığı için Farsça birleşik kelimelerin tümü bitişik yazılmıştır: dil-rübâ/Dilruba (s. 388); dil-cûdur/dilcudur (s. 388); dū-nīm/dunum (s. 392); meh-tâb/mehtab (s. 392); nân-pâre/nanpare (s. 392); ser-best/serbest (s. 392); gül-reng/gülrenk (s. 394); satraç-bâz/satraç baz (s. 394); şehir-bend/şehrbend (s.395); ser-safha/ser safha (s. 397);

Metinde Arapça tamlamalar da yanlış okunmuş: beytü'ş-şerîfde/beyt el-şerifte (s. 389).

Yine Farsça ön edatların çoğu ya ayrı ya da önüne geldiği kelime ile bitişik yazılmıştır: la'ı-i pür-gûdur/la'ı-i pür kûrdur (s. 388); bî-vefâ/bivefa (s. 397); hem-reng/hemrenk (s. 392); hâk-pâ/hakipa (s. 392); gül-geşt/gülgeşt (s. 392); bî-reng/birenk (s. 393); der-âgûş/deraguş (s. 393); pes-mânde/pesmande (s. 394); bî-vefâ/bivefa (s. 397); gûş-zâde-i tab'a/guş zare-i tabi'a(s. 389).

Arapça ve Farsça asıllı kelimeler Türkçe bir ek aldıklarında genellikle alınan kelimedeki son ünlü dikkate alınarak ekler uyuma girer. Metinden anlaşıldığı üzere Karakaş, Türkçenin ünlü uyumlarını da karıştırmaktadır. “bâl-i hüma-yı/bal-ı humayı” (s. 388), “gâret-i sipâha/garet-i sipahe (s. 392). safâsı/safasi (s. 394); şikâra/şikare (s. 395); sübhasını/sübhasini (s. 397).

Aslında metindeki tüm yanlışları teker teker göstermek mümkün görünmemektedir. Yukarıda gösterdiğimiz yanlışların çoğu ilk gazellerden seçilerek örnekler verilmiştir. Özellikle yanlış okunan kelimelerin haddi hesabı yoktur. Örnek vermek gerekirse: sürme/serme (s. 388); şebbû/şeb bu (s. 388); mühr-i hāmūşî/mihr-i hamuşu (388); pür-gü/pür kür (s. 388); firâşide/ferâşide (s. 388); rindân/dendan (s. 389); âbî/ebi (s. 389); hırs-ı/hars-ı (389); müheyyâdır/mehyadır (s. 389); nagamât-ı/nağmat (s. 391); yekûn/sükûn (s. 391); tenük-zarfımı/tenkzarfımı (s. 392); Cevzâ/cevaz (s. 392); vecd ile/vesihle (s. 392); hoşâ/huşa (s. 392); hezâr-ı/hızır (s. 393); micmer/mecmer (s. 393); 'anûd/'unûd (s. 393); sahlâyup/sıkılıp (s. 393); 'arzi/'irzi (s. 394); 'Amâ-yı dîde/İmadı dide (s. 394); pîşe/çişe (s. 394); mülket-i Rûm/meleket-i rum (s. 394); Hallâc/ilaç (s. 395); firib-horde/ferib horde (s. 395); kırbet/karabet (s. 395); sukâta-çîn/sıfat-ı çin-i (s. 395); çekelden/çekildi (s. 395);

¹² İlk örnekler doğru yazılışları, ikincisi ise çalışmadaki yanlışları gösterir.

¹³ “mînâ” redifli gazelin tüm beyitlerinde redif olan kelime bir önceki kelime ile terkipli okunmalıdır.

fülk/felek (s. 395); hoş/huş (s. 395); Me'âl-gîr-i mutûn-ı suhan/Meal-i kiremetden sahn-ı (s. 397); güşâde-i girih-i/küşadi-i küre (s. 397)

Hazırlanan çalışma ile *Ömer Nüzhet Divânı*'nın nasıl katledildiği, "eyleme yâ Rab" redifli dördüncü gazelin ilk beytinin ilk mısraı özetlemektedir.

Bād-ı ğamile kıddimi mîm eyleme yâ Rab
*Tab'ım bu melâletle saķım eyleme yâ Rab*¹⁴

şeklinde okunması gereken beyit

Yarağım ile kademi mim eyleme ya Rab
Tab'im bu melaletle sakim eyleme ya Rab (Karakaş, 2011: 391)

biçiminde okunmuştur. Bu örnekten sonra söz konusu çalışmadaki hataları zikretmekle başta Divân'ın şairi Ömer Nüzhet'e, onun muhiblerine ve klasik edebiyatla uğraşanlara haksızlık etmiş oluruz. Nüzhet'in Divânı, "Şiiri çok seven ve devamlı şiir dünyasını takip eden Urfalılar tarafından..." anlaşılın, daha çok okunsun diye eski harfli halinden Latin harflerine aktarılmasaydı çalışmanın sahibi, Urfalı edebiyatseverlere o zaman daha çok hizmet etmiş olurdu.

Özetle işin ehli olmayan kimseler tarafından hazırlanan bu tür çalışmaların muhakkak surette alanın uzmanları tarafından incelendikten sonra yayımlanmaya karar verilmesi, hem hazırlayan için hem de yayımlayan kurumun prestiji için çok önemlidir.

¹⁴ Ey Allahım! Gam rüzgarı ile boyumu mim (harfi gibi iki büklüm) eyleme. Bu sıkıntılarla da mizacımı (sağlığımlı) bozma ey Allahım!

KAYNAKLAR

Açikel (Demirkol), H.(2003), *Divan-ı Nüzhet: İnceleme-tenkitli metin-indeks*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE, Kahramanmaraş:

Bağdatlı İsmail Paşa (1971), *Keşfu'z-zünûn Zeyli*, İstanbul:

Bursalı Mehmed Tahir (2000), *Osmanlı Müellifleri*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Cihan, S. (1991), "Nüzhet Ömer Efendi ve Hadis-i Erbaîn Tercemesi", Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 5, s. 35-66.

Karakaş, M.(2011), *Bir Mutasavvıf Şair Ömer Nüzhet ve Eserleri*, Ankara: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları:

Mehmed Süreyya, 1996), *Sicill-i Osmanî*, (Haz: Seyit Ali Kahraman), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Müstakim-zâde Süleyman Sa'deddin Efendi(2000), *Mecelletü'n-nisâb fi'n-neseb ve'l-künâ ve'l-elkâb*, (Tıpkıbasım), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Silâhdâr-zâde Mehmed Emin, *Silâhdâr-zâde Tezkiresi*, Millet Ktb. Ali Emirî Efendi, No:795.

Şefkat, Abdulfettâh-ı Bağdâdî, *Tezkire-i Şu'arâ*, Millet Ktb. Ali Emirî Efendi, No: 770.

Tuman, M. N. (2001), *Tuhfe-i Nâilî*, (Haz: Cemâl Kurnaz-Mustafa Tatçı), Ankara: Bizim Büro Yayınları.